

Zlata velikonočna pomaranča.

Vinko Bitenc.

(Španska pravljica.)

tej nenavadni pravljici boste zvedeli o zlati pomaranči, ki je revnemu pastirčku Joséju (izg. Hozéju) prinesla veliko bogastvo — a sreče ne.

Domovina zlate pomaranče je bila v paradizu. Ko je Bog izgnal Adama in Evo, so pričela rajska drevesa od zapuščenosti in dolgočasje hirati. Četveronoge živali in ptice so lahko zapustile oskrunjeni raj. Drevesa pa so bila trdno ukoreninjena v zemlji, zato se niso mogla ganiti nikamor.

Poprosila so torej Vsemogočnega:

»Ne dopusti, da se tu posušimo. Čemu si nas potem ustvaril? Ako mi ne smemo živeti, pa dovoli vsaj, da se razmnožimo. Pošlji svoje služabnike, da raztrosijo naše seme po širnem svetu!«

Stvarnik je uslišal prošnjo ubogih dreves. Priletelo je na milijone nebeških krilatcev. Od vsakega drevesca, od vsake rastline so nabrali semena in jih raztrosili po vesoljstvu. Samo drevesa zlate pomaranče se niso smeli dotakniti. Kajti zlata pomaranča je bila tisti prepovedani sad, ki sta ga okusila prva človeka.

Osamljeno drevo je žalostno povešalo svoje veje. Venelo je vsak dan bolj, počasi je pričelo umirati. Umrlo bi bilo, da se ga ni usmililo Solnce. Božalo ga je s svojimi blagodejnimi žarki, da je pričelo znova zeleneti. Vzcvetelo je pa šele pozimi. Spomladi, ko se je narava pripravljalna k vstajenju, pa je obrodilo zlate sadove. Toda ti sadovi so sami popadali na tla, ker ni bilo človeške roke, da bi jih potrgala. In pomarančno drevo je spet zaprosilo:

»Zlato Solnce, ne morem več živeti v tej samoti. Pusti me, da umrem. Skrbi samo, da pride moje seme v zemljo in vzkali. Naj bo moje potomstvo srečnejše od mene.«

Solnce se je od žalosti skrillo za oblake. Kmalu nato je nastal vihar. Silen piš je dvignil zrele plodove v zrak in jih nesel daleč, daleč preko vesoljnega stvarstva. Nad kraje, kjer sijje večna pomlad, je raztrosil veter seme. Na rodovitnih tleh je seme vzkalilo, zraslo je v drevo, ki je spet obrodilo. Toda ti sadovi niso bili več zlati, kakor v paradizu, marveč rumenkastordeče barve. Niti Solnce jih ni moglo pozlatiti.

Kaj je bilo torej z zlato pomarančo — vprašate? Lupine zlate pomaranče je odnesel vihar nad baskiško pokrajino v Španiji. Padle so na kamenita gorska tla. Tam bi se bile gotovo posušile, da jih ni našel pastirček José. Pobral je bleščeče ostanke neznanega sadu in jih odnesel domov. Ponoči se mu je prikazala v sanjah čudo lepa deklica.

»Jaz sem cvet zlate pomaranče,« se je nasmehnila, »tistega drevesa, ki je nekoč raslo v paradizu. Našel si lupine njegovega sadu. Ti si še otrok, nedolžen dečko. Zagrebi lupine v zemljo; pognalo bo drevo in na velikonočni teden boš že lahko potrgal z njega zlate pomaranče.«

Nato je prikazen izginila.

Pastirček je storil tako, kakor mu je bila naročila deklica v sanjah. Izkopal je jamo, zagrebel vanjo lupine in nestrpno pričakoval, kdaj bo kaj pognalo iz zemlje. Že naslednjega dne je prikukalo iz tal za ped visoko drevesce. Raslo je silno hitro, vejice so pognale popke. Ko je nekega jutra pastirček José prignal živino na pašo, je bilo drevo vse v cvetju. Cvetovi so bili rožnobeli, prav taki, kakor plašč deklice v sanjah.

In prišla je Velika noč. Tudi ta dan je moral pastirček na pašo; kajti njegovi roditelji so bili revni gozjanci; doma ni bilo dovolj krme za živino.

Pastirček José je veselo vriskal in pel po solnčnih livadah. Iz doline so prihajali glasovi velikonočnega zvonjenja, praznik vstajenja.

Pastirček se je napotil k svojemu drevesu. Od začudenja je obstrmel, pesem mu je obtičala v grlu. Veje drevesa so se šibile od zlatih sadov. Dečku je kar vid jemalo. Popustil je živino in tekkel domov. Prihiteli so domači in natrgali zvrhane košare zlatih pomaranč. Pastirček José in vsi njegovi so postali čez noč bogataši. Kaj pa mislite! Ena sama zlata pomaranča je vredna bogsigavedi koliko!

Vsa obitelj pastirčkova se je preselila v mesto. Tam so živeli sijajno, razkošno življenje. Drevo zlate pomaranče so dali ograditi z visoko žično ograjo. Vsako leto o Veliki noči so se napotili v hribe po dragocene sadove. Toda nekaj so z žalostjo ugotovili. To namreč, da je drevo obrodilo leto za letom manj...

Deček José se je razvil v zalega mladeniča. Bogastvo ga je tako prevzelo, da se ni zmenil za učenje. Pa ga roditelji tudi opozarjali niso na to. Čemu neki? Saj denarja so imeli na kupe in denar je vendar skoraj vse na svetu. Z njim se doseže marsikaj.

José je zašel v slabo družino. S svojimi tovariši je popival in kvartal dan za dnem. Vse noči je ostajal z doma. Zato ni čuda, da je bogastvo kopnelo kot sneg.

Neke noči se mu je v sanjah spet prikazala lepa pomarančna deklica. Njen plašč ni bil več rožnobel, ampak umazanostiv in raztrgan. Žalostno je izpregovorila:

»Ti nisi več nedolžen, José. Zato tudi zlatih pomaranč ne bo več. Ko nas prideš prihodnjo Veliko noč obiskat, boš našel samo še suho, preperelo deblo. Zgrabil si srečo za roko, a je nisi znal obdržati. Zdravstvuj!«

In tako se je zgodilo. Drevo zlate pomaranče je usahnilo, deblo je razpadlo in kmalu ni bilo sledu po njem.

José in njegovi roditelji so popolnoma obubožali. Preselili so se nazaj v hribe. A José ni hotel z njimi. Preveč se je vdal zapeljivi mestni družbi, ni je mogel zapustiti. Potikal se je okrog kot berač in je v veliki revščini umrl.

Gorjanski Baski še dandanes sanjajo o sreči, ki bi jo jim lahko prinesla zlata pomaranča.

Kajne, otroci, kako bi se nam prilegla v teh resnih časih zlata pomaranča!

Pa je — na žalost — ne bo!

Zlate velikonočne pomaranče so bile že v prastarih časih velika redkost celo v daljni, sončni Španiji.

B. V. Radoš:

Prebujenje.

*V mefko tišino pomladnega jutra
je zadržalo dreves šepetanje;
pisane trate, zelene ravnine
so zatopile se v jutranje sanje.*

*V zarji na vzhodu se kopljejo griči,
v hramih vsemirskih budi se življenje;
pesmi zanosne prepevajo ptiči,
v srcih človeških je pesem: Ustajenje!*

*V sončnih se žarkih okopljimo, bratje,
da nam zasije veselje v očeš
in se nam misli napijejo sonca,
sreče, ljubezni v teš radostnih dneš!*